

Овчаренко Н. А.

кандидат пед. наук, доцент.

Криворізький державний педагогічний університет

Глушко Т.

Криворізький державний педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-МУЗИКАНТІВ ЗАСОБАМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ТА ЕМОЦІЙНОГО АСПЕКТІВ НАВЧАННЯ

У статті розкрито шляхи формування вокальної компетентності майбутніх педагогів-музикантів засобами гармонізації інтелектуального та емоційного аспектів в практиці вищої школи.

Ключові слова: *формування, гармонізація, вокальна компетенція, інтелектуальний і емоційний модули.*

В статье раскрыты пути гармонизации формирования вокальной компетентности будущих педагогов-музыкантов в классе постановки голоса средствами гармонизации интеллектуального и эмоционального аспектов в практике высшей школы.

Ключевые слова: *формирование, гармонизация, вокальная компетенция, интеллектуальный эмоциональный модули.*

The article represents the search for ways of vocal competence of the future teachers – musicians by means of harmonization of intellectual and emotional aspects in the universities.

Keywords: *formation, harmonization, vocal competence, intellectual and emotional mode.*

Постановка проблеми. Кардинальні зміни у культурному і соціально-економічному просторі України зумовили появу нових цінностей освіти, у суспільстві сформувався новий погляд на професійно-компетентного педагога, здатного до проектування соціально-педагогічного середовища творчого підходу у створенні психолого-педагогічних умов навчання людини. У зв'язку з вирішенням цього питання, важливого значення набуває

пошук сучасних підходів до формування професійної компетенції майбутнього вчителя-музиканта. У науковій літературі поняття «професійна компетентність» вчителя музики органічно поєднує в собі: теоретичну і практичну підготовку студентів до музично-педагогічної діяльності, гармонізацію інтелектуального та психоемоційного аспектів у процесі навчання, виховання особистісних якостей майбутнього педагога музичного мистецтва.

Дослідження особливостей формування вокальної компетентності майбутнього вчителя-музиканта в умовах навчання у вищих педагогічних закладах, виявив низку суперечностей, які потребують подальшого вирішення:

- невідповідність змісту і форм навчання у класі постановки голосу музично-педагогічних закладів освіти сучасним вимогам до професійної підготовки вчителя;

- емоційно високий рівень сприймання студентами навчального матеріалу та низький інтелектуальний рівень його засвоєння (уміння аналізувати, систематизувати, узагальнювати);

- достатня виконавська підготовка студентів з постановки голосу та їх посередня готовність до вокально-педагогічної діяльності;

- переважання репродуктивних методів навчання та необхідність реалізації інноваційних прийомів і методів, направлених на гармонійне поєднання емоційного та інтелектуального аспектів у процесі навчання.

Аналіз досліджень та публікацій. Психолого-педагогічним основам гармонізації інтелектуального і емоційного аспектів у процесі навчання присвячені дослідження Л. Виготського, О. Леонтєва, А. Маслоу; Р. Немова, С. Рубінштейна, С. Науменко, К. Ушинського; науково-методичним питанням вокального процесу, який поєднує в собі когнітивну і емоційну сторони, розкривали в своїх працях Н. Андгуладзе, Д. Аспелунда, В. Багадурова, К. Витвицького, Ф. Вітта, П. Голуб'єва, Н. Гребенюк, Л. Дмитрієва, В. Ємельянова, Ф. Заседателєва, К. Злобіна, Д. Люша, В. Морозова, І. Назаренка, П. Органова, І. Прянішнікова, Н. Шильникова, Р. Юссона, В. Юшманова та інших. Вимоги до вокальної компетентності вчителя музики багато в чому співпадають з вимогами до підготовки студентів виконавської вокальної спеціальності, що відображено в роботах А. Датського, Л. Василенко, О. Маруфенко, А. Менабені, Г. Стасько, Ю. Юцевича, О. Прядко, О. Матвєєва, Л. Гавриленко.

Аналіз праць з теорії і методики музичної педагогіки свідчить, що більшість досліджень галузі вокальної компетентності присвячувалися проблемам підготовки професійних співаків до виконавської діяльності з опорою на емоційний аспект у процесі навчання. Разом з тим, змістовний підхід до проблем вокальної підготовки, висвітлений у дослідженнях, залишає невирішеними багато теоретичних, методичних, практичних, організаційних питань щодо процесу професійного вокального становлення майбутнього вчителя-музиканта при гармонійному поєднанні інтелекту та почуттів.

Метою статті є відображення пошуку шляхів формування вокальної компетентності майбутніх педагогів-музикантів засобами гармонізації інтелектуального та емоційного аспектів в практиці вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Феномен педагога – музиканта полягає у володінні професійними компетенціями в різних сферах діяльності: науковій, методичній, виконавській, вчительській, організаторській адже він має досконало володіти власним співацьким голосом, умінням гри на музичному інструменті, бути виконавцем, лектором, володіти педагогічною майстерністю, ґрунтовними знаннями методики музичного виховання учнів, бути обізнаним із сучасними тенденціями розвитку культури та освіти. Становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва як творчої особистості, професіонала своєї справи неможливе без гармонійного поєднання інтелектуального та емоційного компонентів у процесі навчання.

К. Ушинський, відзначаючи гармонізацію інтелектуальної та почуттєвої сфер, відмічав, що під час навчання необхідно мати на увазі науки у їхній відокремленості, а душу учня в її цілності з її органічним, поступовим та гармонійним розвитком [4, с. 178].

У системі вокальної підготовки педагога-музиканта дисципліни «Постановка голосу», «Методика постановки голосу» є профілюючими дисциплінами у навчальному закладі. Особливість педагогічного спрямування вокального навчання у вищих навчальних закладах вимагає напруження інтелектуальних та емоційних сил особистості при формуванні високого рівня розвитку вокально-технічного виконавського комплексу компетенцій, методичного інструментарію з постановки дитячого та дорослого голосу, усвідомленні закономірностей розвитку вокально-слухових умінь, оволодінні сучасною науково-теоретичною базою знань з проблем розвитку співацького голосу.

При формуванні вокальної компетенції майбутнього педагога-музиканта викладачі вокального класу акцентують увагу на розвитку емоційної сфери студентів, як основного виражального компоненту мистецтва; вчать розуміти особливості внутрішньої природи співака-актора. Емоції безпосереднім чином пов'язані з регуляцією діяльності особистості. Співацький голос – це прояв, перш за все, психоемоційного багатства людини, але він розвивається і покращується якісно тоді, коли цьому сприяють мотиваційний, емоційний та інтелектуальний компоненти. У своїй творчій діяльності співак-виконавець, педагог-музикант повинен керувати складною особистісною системою психоемоційного світу та виховувати її у своїх вихованців. До даної системи відносять наступні типи емоційних станів: афекти, безпосередньо емоції, почуття, емоційний стрес (Анатолій Геннадієвич Маклаков [2, с. 396]).

Формування вокальної компетентності у класі постановки голосу неможливе без опори на уміння професійно користуватися механізмом інтелекту, емоцій та почуттів, використовувати при створенні художнього образу «фундаментальні емоції» (радість, здивування, страждання, відраза, гнів, презирство, страх, сором тощо) і «фундаментальні почуття» (моральні, інтелектуальні, естетичні). Вивчаючи вокальний твір, студент повинен «провести» його через усі етапи опрацювання і вивести на рівень художнього виконання. Так, наприклад, готуючи вокальний твір Пісню Карася з опери «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, виконавець повинен проаналізувати: місце проживання героя; час, у який він жив; історичні причини, що спонукали українців жити в неволі; характер Карася; його відношення до сім'ї, друзів і ворогів; його зовнішність; внутрішній світ чоловіка – та узагальнити всі складові образу, щоб переконати себе і слухачів у існуванні кмітливого, веселого, люблячого свою сім'ю і Україну, козака Карася. На початку знайомства з твором, студент сприймає його емоційно, на рівні: подобається чи ні; наступний етап – інтелектуальне опрацювання музичного твору, а вже потім – інтерпретація, створення художнього образу, цей процес можна назвати інтелектуалізацією емоцій.

Доктор мистецтвознавства, доцент Московської державної консерваторії ім. П. Чайковського Ірина Селантьєва розглядає емоційність як ключову умову розвитку інтелектуальних та інтерпретаційних здібностей, уміння швидкої зміни персонажних станів і почуттів, настрою на той чи інший артистичний модус, засвоєння характеру, мислення героя твору і його логіки дій. «Мова йде про володіння спеціальною психотехнікою, яка налаштовує співака на акторське емоційне самовираження. Щоб на сцені з'явився персонаж, художній образ, виконавцю необхідно силою уяви, розуму, волі створити його в своїй душі, а потім підкорити йому свою психофізичну сутність» [3, с. 342]. Майбутній вчитель музичного мистецтва повинен розуміти головний «інструмент» своєї творчості, роль психічної ієрархії, її важливість у реалізації процесу перевтілення. Між виконавцем та створеним ним художнім образом виникають умови стійкого співіснування в рамках інтелектуальної та психоемоційної сфери.

Процес навчання буде однобічним без гармонійного поєднання емоційного і інтелектуального компонентів. Науковець Л. Кондрашова відмічала, що інтелектуальний аспект навчання полягає не тільки у передачі знань, опрацюванні умінь та навичок, але і у знаннях про ці знання. Знання чи дія у пізнанні самого себе, своїх можливостей та призначенні, називають рефлексивним знанням чи дією. У навчанні необхідно виконувати дві функції, які притаманні діяльності: носій знань, умінь, навичок та носій рефлексії. Рефлексивна функція передбачає дію не тільки інтелектуального плану, а і емоційного. Гармонізація емоційного та інтелектуального є тією основою, на якій знання стають засобом діяльності, у процесі чого проходить розвиток особистості [1, с. 41].

Висновки. Таким чином, проблема формування вокальної компетентності майбутнього вчителя-музиканта засобами гармонізації інтелектуального та емоційного аспектів навчання є актуальною в галузі сучасної музичної педагогіки. Майбутній педагог-музикант повинен розуміти головний «інструмент» своєї творчості, роль психічної ієрархії, її важливість у реалізації процесу перевтілення, умови стійкого співіснування особистості і художнього образу в рамках інтелектуальної та психоемоційної сфери. Подальше дослідження потребує глибокого вивчення психотехніки, синтезу інтелектуального та емоційного модусів у створенні художнього образу музичного твору.

Література

1. Кондрашова Л. В. Теоретические основы современной педагогики и образования / Л. В. Кондрашова // Вісник СевНТУ. Педагогіка: зб. наук. пр. – Севастополь: вид-во СевНТУ, 2008. – Вип.9.- С.40-42.
2. Маклаков А. Общая психология: учебник для вузов / Андрій Маклаков. – СПб.: Питер, 2003. – 592с.: ил.
3. Селантьева И. И. Путь к интонации: Психология вокально-сценического перевоплощения / Ирина Игоревна Селантьева. – М.: КМК.2009. – 644с.: нот.
4. Ушинский К. Д. Собрание сочинений: в 11т. / К. Д. Ушинский. – М.: Просвещение, 1990. – Т. 3. – 248с.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2011 р.